



**HORDALAND,
SOGN OG FJORDANE
STATSADVOKATEMBETER**

TILSYN MED VEST POLITIDISTRIKTS RESTANSE OG HÅNDTERING AV SENTRALT PRIORITERTE SAKER IPA 12

Årsrapport 2021

Innledning-

Den generelle prioriteringen av hurtighet i straffesaksbehandlingen fremkommer i flere styringsdokumenter. Vi nevner for 2021 særlig riksadvokatens rundskriv1/2021 (Mål og prioriteringsrundskrivet) der "kort saksbehandlingstid" er et av kvalitetsparametrene. For enkelte saksområder har dette kommet til uttrykk i fastsatte frister for saksbehandling, disse er bl.a. gjengitt i rundskrivets IV,2 . Etter ikrafttredelse av lov 122/2021, formentlig til sommeren 2022, vil det være et gjennomgående lovfestet krav i ny strpl § 249 om at

"Spørsmålet om påtale skal avgjøres så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt"

Politiet har i denne sammenheng altså et generelt krav til hurtighet i saksbehandlingen. Dette måles gjerne, foruten i ren saksbehandlingstid pr sak og gjennomsnitt i antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder og 12 måneder (IPA3 og IPA12). For Vest politidistrikt var målsetningen for disse størrelsene i 2021 satt til hhv 12,3 % og 2,4 % av distriktets totale straffesaksportefølje. Statsadvokatene har i denne sammenheng et særlig ansvar for å bidra gjennom sin fagledelse. Det vises til justisdepartementets tildelingsbrev til den høyere påtalemyndighet :

Den høyere påtalemyndighets fagledelse skal bidra til effektivitet i politiets straffesaksbehandling.

Alle sider ved statsadvokatenes saksbehandling og ved vårt virke vis a vis politidistriktet for øvrig, inngår i arbeidet for å bevirke effektivitet, treffsikkerhet og rettsikkerhet i politiets straffesaksbehandling.

Ut over et generelt krav til hurtig saksbehandling, skal det prioriteres i alvor slik at nærmere angitte sakstyper ved ressursknapphet skal ha forrang og da regnet ut fra hele politidistriktets kapasitet.

Det fremgår av riksadvokatens rundskriv 1/2022, pkt V,1:

Alle saker i distriktet som faller innenfor riksadvokatens prioriteringer, skal gis forrang ved knapphet på ressurser, uavhengig av hvilken enhet som er tildelt etterforsknings- og påtaleansvaret. Det pålegges politimesteren å sørge for en ressursallokering som sikrer at de prioriterte sakene gis nødvendig oppfølging.

Generell restanse

For den totale restansebeholdningens vedkommende, kan det konstateres at ved årsskiftet hadde politiet en ordinær straffesaksrestanse IPA3 på 9% og IPA 12 på 1,8% av total straffesaksportefølje, altså måloppnåelse med meget god margin. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle saker ved politidistriktet på 73 dager og 103 dager for opklarte saker, hvilket er tett opp mot landsgjennomsnitt (hhv 70 og 101 dager), bærer også bud om effektiv saksbehandling. Til dette hører at oppklaringsprosenten er noe lav med 50,6%. Det siste kan i noen grad sees i sammenheng med at narkotikasakene, som gjennomgående blir

oppklart, har hatt et markant fall i 2021. Det er flere grunner til det siste, men dette adresseres ikke nærmere her. En er oppmerksom på at det i siste del av 2021 er foretatt en ekstraordinær innsats for å bringe restansegradene ned til det nivå som er registrert ved årsskiftet. Det illustreres av restansetall ved forrige rapporteringspunkt: IPA 3 og 12 hhv 10,7 % og 2,5% av total portefølje – tallene har altså bedret seg mye på det siste snaut halve året. Lav restanse gir en oversiktlig portefølje, men en kommer til et punkt der innsats for å senke restansen ytterligere eller holde restansen på et minimalt nivå, kan resultere i feilprioritering: Etterforskningsressurser er åpenbart et knapphetsgode. Ressurser som settes inn for hurtig avgjørelse av mindre alvorlige etablerte saker, tas bort fra etablering eller etterforskning av mer alvorlige men tidkrevende saker som ikke vil inngå i porteføljen om ikke politiet setter av ressurser til å avdekke og etterforske dem. Innsats for å redusere saksbehandlingstiden for mindre alvorlige saker kan da skape et vakuum der mer alvorlige og -med rette- tidkrevende saker skulle vært.

Videre kan en for å redusere saksbehandlingstid risikere å få mindre optimale saksavgjørelser ved at kapasitetsvurderinger gjøres ut fra betraktninger om saksavgjørelse innen en tid som ikke egentlig er realistisk, mao at kapasiteten til etterforskning strengt tatt vurderes som mindre enn den er om en aksepterer en noe større restanse. Dette kan resultere i at saker henlegges som skulle vært etterforsket. Den største andelen av saksavgjørelser i politidistriktet, ca 54 %, skjer ved FSI. Enheten og dens avgjørelser ble nettopp innsisert og fra rapporten av 3. dm. om saksavgjørelser hitsettes:

Sakstallet vi har arbeidet med er ikke stort og det er derfor begrenset hvor stor vekt det kan legges på de funnene vi har gjort. Vi mener likevel at vi på bakgrunn av gjennomgangen av disse sakene kan si at hovedinntrykket er at påtaleavgjørelsene ved FSI er konsekvente, i samsvar med instruks og holder god kvalitet. Med andre ord det samme resultatet som vi fant etter undersøkelsen av sakene vi gjorde ved vår inspeksjon av FSI i 2019.

Det generelle inntrykket for saksavgjørelser ved FSI etter inspeksjoner både i 2019 og i år fremstår således betryggende for denne del av porteføljen,

De sentralt prioriterte sakene

Statsadvokatenes tilsyn med politidistriktets saksavvikling og prioritering av de alvorligste sakene er i det vesentlige blitt gjennomført som tidligere år:

1. Ved oppstart av alvorlig straffesak er politidistriktet pålagt å melde fra om saken til statsadvokatembetet jfr. påtaleinstruksen § 7-2. Statsadvokatembetet tilstreber så å følge opp den enkelte sak med tanke på fremdrift og overholdelse av etterforskningsplan
2. Ved inntak av sak til behandling her føres tilsyn med sakers kvalitet og alder og gis individuelle tilbakemeldinger til saksbehandlerne politijurist og, der dette anses hensiktsmessig, til linjeledelse.
3. Det gjennomføres møter med påtaleledelsen der politidistriktets portefølje gjennomgås på aggregert nivå av seksjonslederne. Slike møter ble i 2021 arrangert 29.1. og 18.6. Møte

ultimo 2021 ble avlyst pga pandemisituasjonen. Det er utferdiget referat fra begge møtene. Det fremgår fra referatene at det særlig er etterforskningskapasiteten ved org krim og SØMA (Seksjon for etterforskning av Økonomisk- Miljø og Arbeidslivskriminalitet) som volder bekymring – dette har vært tilbakevendende over tid. Det vises i denne sammenheng også til tidligere styringsdialoger med POD, senest 3 november 2021, der politimesteren i tidligere møter er bedt om å sikre tilstrekkelig kapasitet til å håndtere sakene innen økonomi og miljøfeltet, og der POD på siste møte, herfra er anmodet om å åpne for tilsettinger i FEE selv om det tidligere er satt begrensninger for dette.

4. Statsadvokatembetet har tidligere gjennomført tilsyn med politidistriktets portefølje av IPA3 saker omhandlende mishandling i nære relasjoner. Oppfølging av IPA 12 skjer i tilsyn av denne art. Det vises til rapport av 9.9.21 og nærmere omtale nedenfor.

Det er rapportert til statsadvokatembetet fra alle etterforsknings- og påtaleenheter i politidistriktet på sentralt prioriterte saker eldre enn 12 mnd. pr. 17. august 2021 og pr. 15. desember 2021. Den siste rapporteringen kommenteres i noen grad i det følgende. Det vises for øvrig til rapport av 9.9.21 for første innrapportering i 2021. Vi har ved tidligere tilsyn av denne art bedt om fullstendig rapportering for IPA 12 ved seksjon for etterforskning av Økonomisk-, miljø- og arbeidslivskriminalitet. Da denne seksjonen for øyeblikket undergis særskilt tilsyn, vil denne porteføljen omtales i egen rapport senere i år.

GDE Sogn og Fjordane og GDE Hordaland med tilhørende påtaleseksjoner

For GDE Sogn og Fjordane og GDE Hordaland er det ut fra det rapporterte ingen sentralt prioriterte saker over 12 måneder verken i fase etterforskning (med unntak av saker som ledes fra FEE) eller fase påtale.

Det beskrives gode systemer for å fange opp disse sakene og aktiv porteføljestyring gjennomføres. Kapasitet synes på denne bakgrunn tilstrekkelig.

GDE Bergen, Askøy og Øygarden

For GDE Bergen, Askøy og Øygarden er det rapportert på 11 saker, 6 i fase etterforskning og 5 i fase påtale. Med ett unntak gjelder samtlige saker mishandling i nære relasjoner. Det beskrives stor utskiftning både for etterforskergruppen og påtalejuristene med ansvar for dette saksfeltet, siste halvår av 2021. For saker av denne type er kontinuitet og tett oppfølging avgjørende både for fremdrift og resultat. Det vises til rapport etter inspeksjon av saksområdet i 2020. Naturlig avgang og mobilitet vil måtte skje. Det er imidlertid bekymringsfullt at det i årets rapportering beskrives at etterforskerne av budsjettårsaker har måttet holde 7 stillinger vakante over tid. Om en må holde stillinger ledig for å holde budsjettet, skal det ikke skje på et prioritert saksfelt. Politidistriktets budsjett bør da salderes i en enhet og på et saksområde med færre utfordringer og lavere prioritet. Det er derfor gledelig at det videre i rapporten beskrives god satsning på bedre bemanning, lokaler og oppfølging inn i 2022. Det er da grunn til å tro at disse sakene i det videre kan behandles i samsvar med sentrale pålegg og at en

holder på den gode trenden for behandling av disse sakene som er beskrevet i tilsynsrapport av 2020.

Porteføljehåndteringen ved enhetene med ansvar for mishandling i nære relasjoner synes ellers stort sett tilfredsstillende, men med noe lang tid i fase påtale, noe en tilskriver at halve gruppen er skiftet ut i høst. Også her er det forsterket med en stilling og det gir gode forhåpninger fremover.

FEE / Vold og seksuelle overgrep

For FEE/ vold og seksuelle overgrep og tilhørende påtaleseksjon rapporteres om et fåtall saker – 3 hos påtale og 3 hos etterforskere. Av disse sakene er nå 3 avgjort før rapporten skrives.

Tallene ved Vold og sedelighet bærer bud om god kontroll, men en ser at i den grad saker blir liggende ved påtale, tilskrives manglende kapasitet at juristene får en øket mengde aktoroppnevnelser fra statsadvokatene i saker med over seks års strafferamme. Dette er et fenomen som vil vedvare hensett til den nye lovgivning som trer i kraft i løpet av året, lov 122/2021. Det beskrives at påtaleseksjonen planlegges styrket med en stilling – det fremstår fornuftig.

Det er gledelig å konstatere at det ikke lengre finnes eldre restanse av voldtektssaker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for disse sakene nå er nede i 134 dager. Dette er en meget gledelig utvikling. Samtidig ser vi av rapporteringen at det også på etterforskersiden er stor belastning. Registrert kriminalitet innen sedelighetsområdet oppgis å ha øket 23% siste år. Politidistriktets prisverdige prioritering av avdekking og etterforskning av nettrelaterte overgrep, åpner for en ytterligere markant økning av saker. Kapasiteten for å følge opp funn innen dette området, NCMEC-rapporter og annet informasjonstilfang, beskrives nå av distriktet selv som for liten.

FEE/Org krim

For FEE/Org krim med tilhørende påtalegruppe rapporteres som ved de siste års rapporter, stadig på meget små tall. 4 saker i fase påtale og 2 i fase etterforskning. Ved nærmere undersøkelser kan en ta vekk allerede avgjorte saker og står igjen med en sak over 12 måneder!

De små restansetallene ved FEE orgkrim synes ikke å kunne tilskrives effektivitet i saksbehandling. Disse embeter har gjennom årene registrert en markant nedgang i innkomne egeninitierte saker fra politidistriktet særlig for saker en naturlig avdekker ved polisiær virksomhet opp mot kriminelle miljøer. I rapporteringen hit fra påtaleleder bekreftes inntrykket:

Sakstallene sier mindre om innsatsen mot den skjulte kriminaliteten, med egeninitierte saker.

Innen FEEs saksfelt er det lite kapasitet til å opprette egeninitierte saker spesielt innen org.krim og øko/A-krim. Når det ikke opprettes saker vil manglende saker ikke fremgå av restanser og rapportering. Også på sedelighetsfeltet vil det fremover bli utfordrende prioriteringer mellomannmeldte saker og vurdering av opprettelse av saker basert på etterretningsinformasjon, herunder spesielt NCMAC

Fra rapporteringen fra org krim påtale hitsettes :

(...)Isolert sett fremstår porteføljeprofilen som positiv, men er reelt sett et uttrykk for at det egeninitieres for få saker på seksjonen. Dette er en utvikling som har vedvart over tid, og som tidligere er blitt rapportert og beskrevet. Årsaken til utviklingen er sikkert sammensatt, men reelt er kapasiteten og derved aktiviteten blitt sterkt redusert over flere år, hvilket skyldes at fagfeltet over tid er blitt nedprioritert av hensyn til andre områder. Redusert kapasitet får blant annet den virkning at informasjonstilgangen også begrenses og muligheten for nettopp å initiere saker med god treffsikkerhet også reduseres.

For øvrig gir ledelsen ved rapportering uttrykk for at prioriterte saker innen org krim i vesentlig grad blir skadelidende på grunn av svakheter både på kapasitet og kompetanse. Dette ser statsadvokatene også bekreftet i enkeltsaksbehandling.

Oppsummering

For den totale portefølje i politidistriktet kan det konstateres at det arbeides meget godt. Restansetallene er lave, saksbehandlingstiden på voldtekt og mishandling i nære relasjoner er synkende i en takt samsvarende med plan lagt for resultatutvikling innen fagfeltene. Også andre grove lovbrudd som drap, grov vold og nettrelaterte seksuelle overgrep har gode resultater, men her rapporteres om slitasje i etterforskningsapparatet. En generell lav restanse for distriktet er sunt, men hurtig avgjørelse av mindre alvorlige saker kan representere en lokal prioritering på bekostning av de sentralt prioriterte. Om det ikke er anledning til å flytte tilstrekkelig personell inn til FEE for etterforskning av de høyest prioriterte sakene, blir det et spørsmål om ikke politidistriktet må legge en del mer etterforskningsarbeide ut på GDE i saker som FEE har ansvar for, i den hensikt å sikre kapasitet til å avdekke og forfølge den skjulte kriminaliteten også innen andre felt enn nettovergrep, og, ikke minst, bevare den eksisterende kapasiteten til å forfølge nettovergrep som avdekkes gjennom pågående etterretningsarbeid.

Etter statsadvokatenes mening vil dette i tilfelle ikke være en ideell måte å løse utfordringene på. Det som skulle være robuste fagmiljøer ved FEE kan i tilfelle bli svekket som etterforsknings- og kompetansemiljø ved mer desentralisert etterforskning. Det er imidlertid ikke lenger et akseptabelt alternativ å ikke besørge at denne del av kriminalitetsbekjempelsen skjer med tilstrekkelig innsats. Utviklingen mtp etterforskningskapasitet ved FEE gir stor grunn til bekymring

Bergen, 11. februar 2021

Eirik Stolt-Nielsen

: